

Aanbevelingen curatele

Vastgesteld door het LOVT op 4 maart 2021

Inleiding	2
A Het instellen van curatele	2
B De taken van de curator	4
C Beloning van de curator	7
D Klachtbehandeling	7
E De benoembaarheid van de professionele curator	8

Inleiding

Het LOVT (Landelijk Overleg Vakinhoud Toezicht) heeft de volgende aanbevelingen gedaan aan kantonrechters belast met de behandeling van curatele zaken. Een van de doelen van deze aanbevelingen is om ervoor te zorgen dat de kantonrechters zo veel mogelijk gelijke beslissingen nemen in gelijke gevallen en dat zij een gelijke werkwijze hanteren.

Voorstellen voor aanbevelingen doet de landelijke Expertgroep Curatele, Beschermingsbewind en Mentorschap (CBM). Deze expertgroep adviseert het LOVT op het gebied van CBM en doet voorstellen voor aanpassing van de aanbevelingen. De expertgroep beantwoordt vragen van kantonrechters op het gebied van CBM en stemt landelijk af zodat zoveel mogelijk een uniforme aanpak in de praktijk van CBM wordt bereikt.

Alle rechtbanken gaan bij de behandeling van curatele zaken uit van deze aanbevelingen. In bijzondere gevallen kan van de aanbevelingen worden afgeweken.

In de praktijk zijn er veel vragen rond curatele. Deze aanbevelingen kunnen niet alle vragen beantwoorden. De aanbevelingen worden geregeld aangevuld of bijgesteld aan de hand van ervaringen in de praktijk. Door publicatie van de bijgewerkte aanbevelingen vervallen de vorige versies.

Naast deze aanbevelingen staat er ook allerlei nuttige informatie voor curatoren op de [website van de rechtspraak](https://www.rechtspraak.nl/voor-advocaten-en-juristen/reglementen-procedures-en-formulieren). Op: <https://www.rechtspraak.nl/voor-advocaten-en-juristen/reglementen-procedures-en-formulieren> staat bijvoorbeeld het formulier waarmee curatele kan worden verzocht. Hier staan ook alle formulieren die de curator moet invullen. Het is de bedoeling dat deze formulieren worden gebruikt in het contact met de rechtbank.

LET OP: De aanbevelingen hieronder zijn een aanvulling op de **aanbevelingen meerderjarigebewind** en de **aanbevelingen mentorschap**. Omdat de taak van de curator (grotendeels) gelijk is aan die van de beschermingsbewindvoerder en de mentor samen, zijn de twee genoemde aanbevelingen (grotendeels) ook van toepassing op curatele. In de aanbevelingen curatele staan vooral de bepalingen die alleen voor curatele gelden. Het is dus belangrijk eerst de aanbevelingen meerderjarigebewind en de aanbevelingen mentorschap te lezen.

A Het instellen van curatele

1. De Nederlandse rechter is verplicht zich te houden aan de regels van het VN-Verdrag inzake de rechten van een persoon met een handicap. Volgens deze regels mag de rechter niet verder ingrijpen in de autonomie van burgers dan noodzakelijk is. **Als een lichtere beschermingsmaatregel voldoende is**, moet daarvoor worden gekozen.
2. Curatele is de zwaarste beschermingsmaatregel die in het Nederlandse recht bestaat. Iemand die onder curatele staat is niet langer handelingsbekwaam. Dat betekent dat hij heel veel beslissingen niet meer zelf kan nemen. Het kan zijn dat de maatregel van **curatele te zwaar** is, maar dat bescherming van de betrokkene wel noodzakelijk is. Dan kan de kantonrechter beschermingsbewind en/of mentorschap instellen¹. Dat kan ook ambtshalve (dus zonder dat er een verzoek tot instelling van bewind of mentorschap is

¹ artikel 1:432 lid 3 en artikel 451 lid 3 BW

gedaan). Veel instellingen in de (geestelijke) gezondheidszorg kennen de maatregel curatele uit het verleden. Dat is geen reden om automatisch te kiezen voor curatele.

3. Iemand die onder curatele staat kan geen overeenkomsten meer aangaan met financiële gevolgen. Als hij dat toch doet, kan de curator die overeenkomsten ongedaan maken¹. In het verleden werd curatele vaak uitgesproken om dit te kunnen doen. Vanaf 2014 is dat niet meer nodig. Ongedaan maken van overeenkomsten kan nu ook bij een beschermingsbewind dat gepubliceerd is in het Centraal Curatele- en Bewindregister (CCBR). De laatste jaren is het aantal ondercuratelestellingen daarom gedaald. Er wordt vaker voor (een combinatie van) lichtere maatregelen zoals beschermingsbewind en/of mentorschap gekozen. Dat neemt niet weg dat curatele in bepaalde gevallen nog steeds nodig kan zijn, bijvoorbeeld bij personen met een zeer ernstig verstandelijke en meervoudige beperking (ZEVMB).
4. Omdat curatele een zware inperking van persoonlijkheidsrechten is, zal de rechter de betrokkene altijd eerst willen spreken (zijn mening willen **horen**) voordat de curatele wordt uitgesproken. Als de betrokkene niet naar de rechter kan komen, vindt dat gesprek op zijn verblijfplaats plaats. Soms is horen zinloos, bijvoorbeeld omdat de betrokkene niet in staat is om een gesprek te voeren. Alleen als dit uit een medische verklaring blijkt, is het denkbaar dat de betrokkene niet door de rechter wordt gehoord. Verder is in uitzonderlijk spoedeisende gevallen mogelijk dat de betrokkene niet vooraf wordt gehoord, maar dat hij meteen onder curatele wordt gesteld. Achteraf vindt er dan alsnog een gesprek plaats.
5. In sommige gevallen vindt de kantonrechter nader onderzoek noodzakelijk voordat hij curatele uitspreekt, maar dienen tijdens dat onderzoek de belangen van de betrokkene al wel te worden beschermd. Het kan ook zijn dat de betrokkene nog gehoord moet worden over het curateleverzoek, maar is snelle bescherming al wel nodig. In die gevallen kan de kantonrechter een **provisieele bewindvoerder** (een voorlopige bewindvoerder) benoemen. De kantonrechter legt de taken en bevoegdheden van de provisieele bewindvoerder in de benoemingsbeschikking vast. Vaak zal de provisieele bewindvoerder alle bevoegdheden krijgen die een curator heeft. Zolang geen curatele is uitgesproken, blijft betrokkene in dat geval handelingsbekwaam. Aanbevolen wordt daarom om in de beschikking te bepalen dat schulden die de betrokkene heeft gemaakt na publicatie van het provisieele bewind, niet kunnen worden verhaald op de onder bewind gestelde goederen². De kantonrechter zal altijd proberen deze voorlopige beschermingsmaatregel zo kort mogelijk te laten duren. Als het onderzoek klaar is, of als de kantonrechter de betrokkene heeft gehoord, zal hij zo snel mogelijk een beslissing nemen over de curatele. Als hij het curateleverzoek afwijst kan de kantonrechter, ter bescherming van de betrokkene, het provisieele bewind laten voortduren totdat de afwijzende beschikking definitief is (kracht van gewijsde heeft)³. Een beschikking is definitief wanneer de termijn voor hoger beroep is verstreken (drie maanden) zonder dat hoger beroep is ingesteld.
6. De griffier van de rechtbank zorgt voor **publicatie** in de Staatscourant van beslissingen met betrekking tot curatele. Het gaat dan om:
 - beschikkingen waarbij curatele wordt ingesteld,
 - beschikkingen waarbij de curatele wordt verlengd, gewijzigd of opgeheven,
 - beschikkingen waarbij een provisieele bewindvoerder wordt benoemd, of
 - beschikkingen waarin de benoeming van een provisieele bewindvoerder wordt gewijzigd of ingetrokken.Daarnaast zullen deze beschikkingen worden opgenomen in het openbare Centraal

¹ zie hieronder onder B.12

² artikel 1:380 lid 3 BW

³ artikel 1:383 lid 12 BW

Curatele- en Bewindregister. De griffier geeft de beslissingen ook door aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de betrokkene is ingeschreven.¹

B De taken van de curator

1. De curator is **wettelijk vertegenwoordiger** van de betrokkene. Hij moet de **materiële en immateriële belangen** van de betrokkene beschermen. De curator mag en moet dat alleen doen voor zover de curator op dat terrein een wettelijke taak heeft en vertegenwoordiging is toegestaan. De curator mag niet alles voor de betrokkene beslissen. Daarbij kan het uitmaken welke reden er voor de curatele is (zie onderdeel B.7). De curator moet ervoor zorgen dat de vermogensrechtelijke belangen en de niet-vermogensrechtelijke belangen van de betrokkene worden beschermd. Die omschrijving geeft weinig concrete steun bij de soms ingrijpende beslissingen die een curator kan of moet nemen. Denk bijvoorbeeld aan de keuze van de woonvorm, behandelplannen, medische behandelingen of het staken daarvan, het toelaten van relaties etc. Hieronder wordt een aantal taken en bevoegdheden van de curator besproken.
2. De betrokkene mag zelf geen beslissingen nemen over zijn **verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding**². Dat betekent niet dat de curator over dit soort zaken alleen beslist. De curator moet altijd met de betrokkene overleggen (tenzij dit niet mogelijk is). Als de betrokkene in een bepaalde kwestie in staat is om zelf te zien wat in zijn belang is, moet de curator de beslissing aan hem laten³. Aan de andere kant moet hij ingrijpen wanneer hij van mening is dat een bepaalde situatie niet wenselijk is voor de betrokkene en de betrokkene niet in staat is tot redelijke waardering van zijn belangen. In de wet⁴ staat ook dat als de betrokkene zich verzet tegen een ingrijpende medische⁵ handeling, deze handeling alleen maar kan worden uitgevoerd als dit kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor de betrokkene te voorkomen. Of de betrokkene in een concrete situatie voldoende in staat is om zijn eigen belangen redelijk te waarderen, wordt vastgesteld door de hulpverlener in overleg met de curator.
3. De curator is niet bevoegd om **hoogstpersoonlijke rechtshandelingen** voor de betrokkene te verrichten, zoals verzoeken om echtscheiding, adopteren of erkennen van een kind, betrokkene laten steriliseren, het laten deelnemen aan medisch-wetenschappelijk onderzoek, het aanmelden voor donorregistratie⁶, het opstellen van een euthanasieverklaring of niet-reanimatieverklaring en het maken van een testament⁷. De curator mag over de woonplaats beslissen als – en voor zover – de betrokkene in het concrete geval zelf niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen.
4. Een curator mag niet beslissen over **opname in een psychiatrisch ziekenhuis of zorginstelling**. Een (gedwongen) opname tegen de zin van de betrokkene wordt geen vrijwillige opname wanneer de curator hiervoor toestemming zou geven. Gedwongen opnames in deze instellingen vallen onder de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz, voor mensen met een psychische stoornis) of de Wet zorg en dwang

¹ Als dit onbekend is, geeft de griffier de gegevens door aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de rechtbank is gevestigd.

² artikel 1:381 lid 4 samen met 1:453 lid 1 BW

³ artikel 1:454 lid 1 BW en artikel 1:453 lid 2 BW

⁴ artikel 1:453 lid 5 BW

⁵ een handeling met betrekking tot zijn verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding

⁶ Voor donorregistratie, zie onder B6.

⁷ Zie verder onder B7.

psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten (Wzd, voor mensen met een verstandelijke beperking of dementie).¹ De Wvzggz en Wzd kennen eigen procedures. Als de curator – buiten de gevallen van een gedwongen opname – wel als vertegenwoordiger optreedt en een ingrijpende behandeling wenst, dan mag die behandeling alleen worden doorgezet als de betrokkene zich daartegen niet verzet. Verzet de betrokkene zich wel tegen die behandeling, dan mag die behandeling alleen worden doorgezet als dat overduidelijk nodig is om ernstig nadeel voor de betrokkene te voorkomen².

5. Ook het stemmen of het geven van een volmacht voor het uitoefenen van het **stemrecht**, is een hoogstpersoonlijke rechtshandeling. De curator mag dat niet overnemen. De betrokkene stemt dus zelf (als hij/zij wil stemmen) en geeft zelf volmacht tot stemmen (indien gewenst). De betrokkene kan – als hij of zij dat wil – de curator wel machtigen. Als de betrokkene zich niet zelf een mening kan vormen over op wie hij/zij wil stemmen, dan kan de curator dat ook niet voor de betrokkene doen.
6. Per 1 juli 2020 is de Wet op de **orgaandonatie** in werking getreden. In deze wet is bepaald dat de wettelijk vertegenwoordiger voor de wilsonbekwame betrokkene mag beslissen (artikel 9 Wet op de orgaandonatie). Indien de wens van de betrokkene onbekend is, kan de curator hierover in beginsel geen beslissing nemen. In dat geval geldt immers de hoofdregel dat een ieder recht heeft op de onaantastbaarheid van zijn lichaam (artikel 8 EVRM, recht op privacy omvat ook de lichamelijke en psychische integriteit). Het is niet de bedoeling dat de curator hier beslist naar zijn/haar eigen overtuiging. Daarom wordt aanbevolen om in het register de keuze te maken dat de beslissing over het verwijderen van organen wordt overgelaten aan de nabestaanden van betrokkene (artikel 11 Wet op de orgaandonatie), tenzij de curator weet wat het standpunt van betrokkene was omtrent registratie voor orgaandonatie of betrokkene ten aanzien van de registratie voor orgaandonatie zelf een beslissing kan nemen. In die beide laatste gevallen dient de kantonrechter gevraagd te worden om hiervoor een machtiging te verlenen. Het machtigingsverzoek dient onderbouwd te worden met stukken waaruit blijkt welke keuze betrokkene maakt of in het verleden heeft gemaakt.
7. In **familierechtelijke zaken** is de curator **niet** tot vertegenwoordiging bevoegd, tenzij de wet anders bepaalt (zoals verzoeken om wijziging van de achternaam, art. 1:7 lid 1 BW). De betrokkene heeft soms toestemming van de curator nodig om een familierechtelijke rechtshandeling te kunnen verrichten. Voor de bevoegdheden van de betrokkene zelf kan de **grond** voor curatele van belang zijn. Hieronder volgen enkele voorbeelden.
 - Bij curatele wegens drugs- of drankmisbruik blijft de betrokkene in beginsel handelingsbekwaam om familierechtelijke rechtshandelingen te verrichten voor zover de wet niet anders bepaalt. Deze betrokkene kan zelfstandig een testament laten opmaken³, maar hij heeft bijvoorbeeld wel toestemming nodig van de curator of de kantonrechter om te trouwen⁴ en om huwelijkse voorwaarden te maken of te wijzigen⁵.
 - Bij curatele wegens een lichamelijke of geestelijke toestand kan de betrokkene alleen met toestemming van de kantonrechter een testament laten opmaken⁶, een kind erkennen⁷ of trouwen⁸.

¹ Deze wetten zijn in de plaats getreden van de Wet bijzondere opname psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz).

² artikel 1:453 lid 5 BW

³ artikel 4:55 lid 1 BW

⁴ artikel 1:37 BW

⁵ artikel 1:117 en artikel 1:118 BW

⁶ artikel 4:55 lid 2 BW

⁷ artikel 1:204 lid 4 BW

⁸ artikel 1:38 BW

- Iemand die onder curatele staat kan nooit het gezag over minderjarigen hebben. De andere ouder heeft alleen het gezag. Als er geen andere ouder is, moet er een voogd worden benoemd.
8. Bij zijn taakvervulling moet de curator de **godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en culturele achtergrond** van de betrokkene tot richtsnoer nemen. Soms heeft de betrokkene zijn wensen vastgelegd in een codicil of levenstestament. De curator moet nagaan of er zo'n codicil of levenstestament is. Als dat zo is, moet hij die wensen in beginsel opvolgen.
 9. In **vermogensrechtelijke (financiële) zaken** is uitgangspunt dat de betrokkene handelingsonbekwaam is, tenzij het gaat om geld dat hij van de curator krijgt voor levensonderhoud (zakgeld/leefgeld) en dat hij daaraan besteedt, of tenzij hij toestemming van de curator heeft. Buiten die uitzonderingsgevallen is alleen de curator bevoegd tot beheer en beschikkingsdaden; voor sommige beschikkingshandelingen heeft de curator ook machtiging van de kantonrechter nodig. Zie daarvoor artikel 1:345 BW samen met artikel 1:386 BW.
 10. De curator vertegenwoordigt de betrokkene in **gerechtelijke procedures**. De betrokkene kan wel zelfstandig hoger beroep instellen tegen een uitgesproken curatele of een beslissing over de opheffing van curatele. Hij kan ook zelf ontslag van de curator vragen en zich bij de kantonrechter beklagen over het bewind van de curator¹. Op de hoofdregel dat de curator de betrokkene vertegenwoordigt in procedures bestaat in **bestuursrechtelijke zaken** een uitzondering: de bestuursrechter kan de betrokkene zelf als procespartij toelaten wanneer deze tot een redelijke waardering van zijn belangen in staat wordt geacht².
 11. Met **toestemming** van de curator mag de betrokkene ook andere rechtshandelingen verrichten (overeenkomsten sluiten, verplichtingen aangaan). In andere gevallen kan alleen de curator rechtsgeldig rechtshandelingen verrichten.
 12. Rechtshandelingen die de betrokkene in strijd hiermee verricht, kunnen door de curator **vernietigd** worden. De curator moet daarvoor aan degene met wie de curandus heeft gehandeld mededelen dat de rechtshandeling niet geldig is omdat sprake is van curatele. Dat hoeft geen schriftelijke mededeling te zijn. Voor de ander moet wel duidelijk worden om welke rechtshandeling het gaat en dat sprake is van curatele. Het kan verstandig zijn om een aangetekende brief te sturen, zodat achteraf het bewijs kan worden gegeven dat de mededeling de geadresseerde (op tijd) heeft bereikt. De curator kan binnen drie jaar nadat hij van de rechtshandeling op de hoogte is geraakt, een vernietigingsverklaring uitbrengen³. Als de curator de rechtshandeling van de betrokkene in stand wil laten, kan hij dat laten weten aan degene met wie de betrokkene heeft gehandeld (dit heet: bekrachtigen).
 13. Curatele moet **niet langer** duren **dan nodig** is. De curator moet daarom de kantonrechter meteen informeren op het moment dat de maatregel kan worden opgeheven of wanneer deze kan worden omgezet naar beschermingsbewind en/of mentorschap.
 14. Over het **overlijden van de betrokkene** moet de curator zo snel mogelijk de kantonrechter inlichten. Als er minderjarige kinderen zijn, moet de curator de kantonrechter ook meteen informeren over het overlijden van de echtgenoot van de betrokkene. Met het overlijden van de betrokkene is de taak van de curator geëindigd. Als de curator op de hoogte is van de

¹ artikel 1:381 lid 6 en 385 lid 1 sub d BW

² artikel 8:21 Algemene wet bestuursrecht

³ artikel 3: 50 lid 1 en artikel 3:52 lid 2 in samenhang met artikel 3:52 lid 1 aanhef en sub a BW

wensen van de betrokkene rond de uitvaart, moet hij die wensen doorgeven aan degene die over de uitvaart beslist (of daartoe opdracht heeft gegeven).

15. Als de betrokkene of de curator **verhuist**, moet de curator het nieuwe adres zo snel mogelijk aan de kantonrechter doorgeven.
16. De professionele curator die zijn taak tegen een beloning verricht moet (naast de jaarlijkse rekening en verantwoording over het financiële deel) een **jaarlijks verslag** over het verloop van de niet-vermogensrechtelijke zaken van de betrokkene indienen. De curator dient daarvoor het 'Rapportageformulier mentor aan rechtbank' (te vinden op www.rechtspraak.nl) te gebruiken.

C Beloning van de curator

1. De curator heeft recht op een beloning¹. De Minister van Justitie en Veiligheid heeft de regels daarvoor vastgelegd in de Regeling beloning curatoren, bewindvoerders en mentoren.
2. Het uitgangspunt van de Regeling beloning is dat de regeling een forfaitair karakter heeft. Bij professionele curatoren geldt de beloning als een gemiddelde. Het systeem gaat uit van de solidariteitsgedachte dat de eenvoudige curatelen mede de lasten van ingewikkelder curatelen dragen. Inherent hieraan is dat niet voor alle extra werkzaamheden een extra beloning kan worden gevraagd. In de toelichting op de regeling is expliciet aangegeven dat extra beloning alleen mogelijk is in uitzonderlijke situaties en dat niet te snel mag worden overgegaan tot afwijking van de regeling. Verzoeken om extra beloning zullen worden getoetst aan dit criterium.

D Klachtbehandeling

1. Als door de rechtbank een stuk wordt ontvangen met een klacht over de curator, wordt dit stuk ingeboekt als klacht.
2. Indien de klacht is gericht tegen een **professionele curator**, stuurt de griffie een kopie van de klacht aan de curator. De curator moet dan op korte termijn een gesprek met de klager hebben over de klacht. De curator maakt vervolgens een gespreksverslag waaruit blijkt welke onderdelen van de klacht in onderling overleg zijn opgelost, en in hoeverre de klacht wordt gehandhaafd. Dit verslag stuurt hij naar de rechtbank. Als geen gesprek heeft plaatsgevonden, moet de curator aan de rechtbank uitleggen wat de reden hiervan is. Als de klacht wordt gehandhaafd, stuurt de curator een schriftelijke reactie op alle (resterende) onderdelen van de klacht aan de kantonrechter. De kantonrechter bepaalt vervolgens wat de verdere behandeling zal zijn. Als de kantonrechter besluit de klacht op een zitting te behandelen worden klager en de curator opgeroepen om op de zitting te verschijnen. Bij de beoordeling van de klacht kan de kantonrechter rekening houden met de reden waarom er geen gesprek over de klacht heeft plaatsgevonden.
3. Indien de klacht is gericht tegen een **niet-professionele curator** stuurt de griffie een kopie van de klacht aan de curator. De curator wordt in de gelegenheid gesteld om schriftelijk op de klacht te reageren. De curator stuurt de reactie binnen vier weken na ontvangst van de

¹ artikel 1:380 lid 5 BW

klacht aan de kantonrechter. De kantonrechter bepaalt vervolgens wat de verdere behandeling zal zijn. Indien de kantonrechter besluit de klacht op een zitting te behandelen worden de klager en de curator opgeroepen om op de zitting te verschijnen.

4. De kantonrechter kan beslissen om van een mondelinge behandeling van de klacht af te zien. Aanbevolen wordt om hiervan alleen gebruik te maken als de klacht kennelijk ongegrond is.

E De benoembaarheid van de professionele curator

1. Een onafhankelijke persoon of instelling die ten aanzien van drie of meer personen curator is, moet voldoen aan de kwaliteitseisen voor een **professionele curator**. Professionele curatoren dienen jaarlijks de in artikel 1:383, achtste lid, BW genoemde stukken in (eigen verklaring, audit en jaarverslag).
2. Sinds 1 januari 2016 vindt de beoordeling of door de professionele curator wordt voldaan aan de kwaliteitseisen plaats door het **Landelijk Kwaliteitsbureau CBM (LKB)** bij de rechtbank Oost-Brabant. De kwaliteitscontrole is bij het LKB belegd om de rechtseenheid te bevorderen. Het LKB beoordeelt uitsluitend of de professionele curator voldoet aan de kwaliteitseisen. Het blijft aan de toezichthoudende kantonrechter om te beoordelen of een professionele curator kan worden benoemd in individuele zaken. Los van de eisen die artikel 1:383 BW aan de te benoemen curator stelt, kan de kantonrechter nadere informatie vragen omtrent de geschiktheid of deskundigheid van de voorgestelde curator.
3. De professionele curator dient aan de **opleidingseisen** van de professionele bewindvoerder en mentor te voldoen.
4. De door de curator (natuurlijke persoon) over te leggen verklaring omtrent het gedrag (**VOG**) dient een verklaring te zijn met betrekking tot de algemene of specifieke screeningsprofielen voor de bewindvoerder en de mentor. Iedere persoon door wie de curator zijn taken laat uitoefenen dient te beschikken over een geldige VOG.